

Vážení čtenáři,

ne všem vyhovuje současné zpomalené tempo, i když nabízí možnost prožívat události a děje koncentrovaněji a intenzivněji. Na uspěchanou dobu si neustále stěžujeme, ale už po týdnu, natož měsíci, nám chvat a shon, zaběhlá praxe dělat nezbytné na poslední chvíli, přeci jen schází. Vzpomínám si na studentská léta uprostřed osmdesátých let, kdy na Evropu udeřily tak silné mrazy (tuším, že od té doby Morava pod mínus pětadvacet neklesla), až zamrzalo na kámen uhlí ve vagonech. Elektrárny neměly co spalovat (Dukovany byly ještě staveništěm), a tak školáky potěšila vláda uhelnými prázdninami. Pár týdnů, snad měsíc jsme tehdy nechodili do školy. Následující rok přibyl do naší vysokoškolské party Milan. Na dotaz, proč opakuje ročník, nám odpověděl: „Byly ty prázdniny, to mě tak nějak uspalo a pak se mi už nepodařilo nahodit motor.“ S vědomím tohoto nebezpečí přeji aktuálně všem dostatek inspirace, zdravý stesk po přátelském pracovním zapřažení a cenné podněty pro pozvolné a cílené dobíjení baterek. Zanedlouho totiž budeme opět potřebovat, aby naše válce kmitaly v pravidelném rytmu, nezalomené i klikové hřídele se rychle blížily optimálním otáčkám a nad tím vším, aby nám to zase sršivě zapalovalo. O vlaze jarní očekávání dnů příjemnějších a ještě plnějších se s věrnými čtenáři Literky dělí Libor Kalina.

NEHCI JARO

František Halas

Nafintěné jaro brčálový čase
nafoukané jaro fintidlo
pro fialky kdeco namáhá se
nespolknu to vнадidlo

Nechci ani slyšet povídání listí
a nechci pít čím krmíš pupeny
jenom ten můj podzim jenom ten mi zjistí
jak je knotek touhy stažený

3 otázky pro Alenu Kožíkovou

Jakou knížku měl František Kožík nejraději?

Na podobnou otázku táta odpovídal, že je mu nejmilejší ta kniha, kterou právě píše, nejbližší ta postava, o které se snaží dovědět co nejvíce, aby ji přiblížil čtenářům. Velice se věnoval Josefu Mánesovi, který ho dojímal krutým životním osudem a opravdovostí uměleckého vyjádření. S vtipnou nadsázkou otec ocenil román *Hejtman Šarovec*, který dokázal, že byla obnovena tvrz v Hluku.

Odrazil se v Kožíkově díle vztah otce a dcery ?

Pohádky mi táta před spaním vyprávěl, některé byly základem pro loutková představení u nás doma, jiné vyšly pod názvem *Pohádky vánočního zvonku* a dalších knížek pro děti. Jako milující otec si zapisoval mé reakce, slovní vyjádření, omluvy, výmluvy a vznikla z toho půvabná knížka *Čarovný prsten*. Vztahu otce a dcery věnoval román *Normální obraz srdce*, který psal snad nejdéle ze svých knih.

Čemu jste se v poslední době věnovala?

Obdivovala jsem další postavu, o které otec psal – malířku *Zdenku Braunerovou*. Chtěla jsem, aby se na ni nezapomínalo, a tak jsem připravila k novému vydání otcovu knížku *Na křídle větrného mlýna*, vybavila jsem ji jejími obrazy, grafikami, úpravou knih i fotografiemi lidí z jejího života, aby čtenáři měli představu o jejich uměleckých schopnostech. Kniha vyšla v Albatrosu. Kromě toho, že se stále zajímám o divadlo, nepřestávám se pokoušet iniciovat vydání některé z tátoových knih např. *Bretaň, dcera oceánu*. Snad se to podaří, protože starší vydání je rozebrané.

Alena Kožíková působila jako divadelní dramaturgyně v Jihočeském divadle, v Městských divadlech pražských, v Divadle na Vinohradech. Spolupracovala při uvedení Krumlovské romance a Balady o Tristanovi a Izoldě na letní scéně Jihočeského divadla v Českém Krumlově.

Literární soutěž na síti

Téma letošního 14. ročníku Skryté paměti Moravy – Sítě – nabídlo soutěžícím řadu možností, jak jej literárně ztvárnit. Zatím nevíme, který z významů a v jaké souvislosti soutěžící inspiroval nejvíc. Už na seminářích tvůrčího psaní začaly vznikat příběhy, které rozvíjely motiv sítě pavoučí nebo rybářské, a zejména starší pisatelé se soustředili na různé podoby mezilidských vztahů na sociálních sítích. Právě do virtuálního prostoru se stejně jako řada jiných společenských aktivit ve svém závěru zcela přesunula i literární soutěž Skrytá paměť Moravy a uzávěrka proběhla jen

prostřednictvím elektronické komunikace.

Prvotní obavy, že ztížené podmínky spojené s pandemií koronaviru oslabí zájem o soutěž, se nakonec nenaplnily a k datu uzávěrky přišlo celkem 210 soutěžních textů z celé České republiky. Zatímco vloni se do soutěže přihlásili hlavně mladí autoři z Moravy, letos na mapě České republiky chybí jen soutěžící z Ústeckého kraje a Karlovarského kraje. Na tomto místě je třeba poděkovat pedagogům, zejména mladších soutěžících, kteří i přes uzavření škol zorganizovali odeslání prací a přihlášek svých žáků. Letošního ročníku se poprvé mohly účastnit i děti ve věku 11 let, tedy ty, které podle školních osnov s psaním slohových prací teprve začínají. Soutěžní podmínky splnilo v I. kategorii (11–15 let) 138 pisatelů, ve II. kategorii (16–19 let) 68 mladých autorů, posuzováno tedy bude 206 textů.

Na konci dubna si objemné zásilky literárních prací převzala odborná porota ve složení: Olga Jeřábková, Romana Macháčková, Tomáš Jeřábek, Richard Skolek a Libor Kalina. Porota hodnotí příspěvky anonymně, jména autorů jsou nahrazena soutěžními čísly, každý člen poroty vybírá pět nejlepších textů v každé kategorii. Konečné rozhodnutí o tom, komu bude udělena cena a kdo získá čestné uznání, padne na schůzce poroty ve druhé polovině května. Nyní nezbývá než si přát, aby i letošní ročník Skryté paměti Moravy objevil další mladé spisovatele a podpořil jejich talent. Jména laureátů se dozvíme již za měsíc.

(ap)

Zpěvný Kainar stále čtený

Reeditovaný svazek básní Josefa Kainara (1917–1971) představuje výbor z jeho díla čtyřicátých a šedesátých let – *Osudy* (1940–1943), *Nové mýty* (1946), *Lazar a píseň* (1960) a *Moje blues* (1966). Ke klasikovi se také v podobě elektronické knihy v minulých dnech vrátilo nakladatelství Host. Současným čtenářům nabízí stále ceněné napětí mezi civilní až prostořekou poetikou a přirozenou melodikou Kainarových zpovědí.

(ctrl)

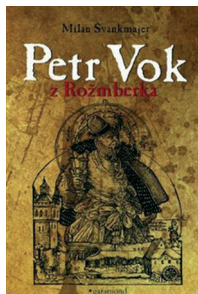
K výročí Josefa Zeleného

Letos 24. března byla příležitost připomenout si 196. výročí narození rajhradského rodáka Josefa Zeleného. Ve světě výtvarného umění se proslavil zejména jako malíř portrétů, oltářních obrazů a historických výjevů. Po studiích v Brně, kde byl mezi lety 1844–1848 žákem malíře Matěje Štastného, přešel na vídeňskou akademii. Následně podnikl studijní cestu po Německu a Francii zejména za poznáním výtvarných pokladů na vlastní oči. Po návratu působil v Brně, kde vedl kreslířskou a malířskou školu, mezi jeho žáky zde patřil i mladý Alfons Mucha.

V benediktinském klášteře v Rajhradě mohou návštěvníci obdivovat Zeleného obraz svatých Cyrila a Metoděje z roku 1863, pro klášter zhotovil rovněž portrét opata Viktora Schlossara. Mezi jeho další zakázky patří například portrét Františka Josefa I. pro zemskou sněmovnu nebo obraz J. A. Komenského, který věnoval čtenářskému spolku v Brně. Josef Zelený zemřel 3. května. 1886 v Brně, ve své době byl nejvýznamnějším česky mluvícím malířem na Moravě. (jk)

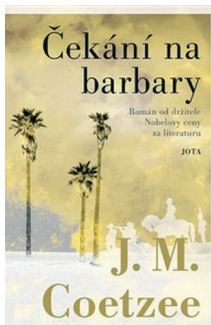
Petr Vok pravdivější

Populárně-naučná monografie *Petr Vok z Rožmberka* (vydal Garmond) o pravděpodobně nejnámějším šlechtici z rodu Rožmberků popisuje život posledního vládce jihočeského dominia se stylizovanou růží v erbu. O Vokovi panuje řada legend a mýtů, které ho popisují jako prostopášníka a flamendra, k čemuž notně přispěl populární film *Svatby pana Voka* z roku 1970 s nezapomenutelným Milošem Kopeckým v hlavní roli. Autor našeho titulu však vylíčil jeho osud a postoje jako komplikovanější, než by se z všeobecného obrazu mohlo zdát. Kniha

například zmiňuje významnou skutečnost, že se Petr Vok přiklonil k evangelíkům, kterým pomáhal nejen finančně, podílel se i na prosazení Rudolfova majestátu, který potvrzoval náboženskou svobodu v Čechách. Milan Švankmajer (1928–2003) byl český historik, který se specializoval na ruské novověké dějiny. Působil jako vědecký pracovník, za normalizace byl z politických důvodů perzekuován. Pracoval v knihovně, kde také pod pseudonymem Anežka Svobodová sepsal knihu *Petr Vok z Rožmberka*. Po sametové revoluci vedl Ústav dějin střední a východní Evropy a i v důchodovém věku přednášel. (ctrl)

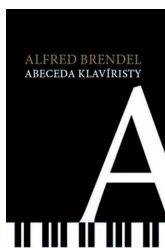
Kde je hranice barbarství?

Historie zná řadu příkladů, kdy barbaři zvítězili v soupeření s vyspělejší civilizací. Ne vždy se totiž pojem vyspělejší kryje s pojmem kulturnější nebo spravedlivější. Otázka migrace a rozpínavosti říší trápí lidstvo od nepaměti. Desítky let byl soudce loajálním úředníkem impéria, staral se o záležitosti malé osady na hranicích a nevěnoval pozornost blížící se válce s barbary. Nicméně když do osady přijdou vyšetřovatelé stane se svědkem krutého a nespravedlivého jednání s válečnými zajatci. Otřesen tímto zážitkem pocítí soucit s oběťmi a spáchá donkichotskou vzpouru,

kteřá z něj udělá nepřítele státu, stejného jako jsou samotní barbaři. Coetzeeho ceněný román je znepokojivou alegorií války mezi utlačovatelem a utlačovaným. Soudce není jen obyčejný člověk žijící v krizi svědomí na jednom obskurním místě v časech dávno zapomenutých. Reprezentuje všechny lidi žijící v neúnosné spoluplnině s režimem, jemuž jsou cizí základní hodnoty jako slušnost nebo spravedlnost. Na které straně pak vlastně stojí barbaři? (ctrl)

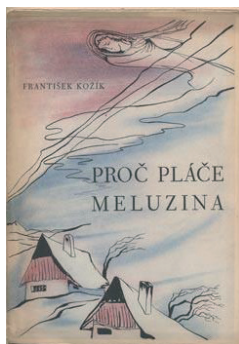
Mistrovský klavír ke čtení

Alfred Brendel (1931) je rakousko-britský klavírista, básník a esejista. Bývá považován za jednoho z největších pianistů všech dob. Narodil se v Loučné nad Desnou v rodině nehudebníků. Do šesti let žil v Československu, poté se rodina odstěhovala do Záhřebu a posléze do Štýrského Hradce. Hudební studia završil u rakouského klavíristy a skladatele Eduarda Steuermanna a mistrovskými kurzy u švýcarského pianisty a dirigenta Edwina Fischera. Poprvé veřejně koncertoval když

mu bylo sedmnáct, posléze se věnoval komponování, ale převážily interpretační vlohly. Jako první nahrál kompletní Beethovenovo dílo pro sólový klavír, úzce spolupracoval s Vídeňskou a Berlínskou filharmonií, v roce 2008 vystoupil na Pražském jaru. Poté, co uzavřel koncertní kariéru, vede mistrovské kurzy a předává své bohaté zkušenosti následníkům. Vedle vyhledávaných přednášek a workshopů je jejich výsledkem také kniha *Abeceda klavíristy*, která potěší každého, kdo má zájem o techniku, historii klavíru a klavírní repertoár. Erudovaný, vtipný, poučný a hluboce osobní pohled je ideální pro všechny milovníky klavíru. Hra na hudební nástroj je zřídka kdy popsána tak zábavným a inteligentním způsobem. (ctrl)

Když Meluzína kvílí...

Mytologická postava záhadné Meluzíny se poprvé v psané formě objevila na konci 14. století ve francouzském spise *Historie o Meluzíně* od Jana z Arrasu. Dílo napsal na objednávku vévody Jana z Berry a vdechnul tak život víle Meluzíně, která se stala ústřední postavou mnohých pověstí a příběhů. Z původní podoby víly se proměňuje v polohada v kádi nebo v okřídleného draka, povětrná víla se vrací na zem pochovat své děti. Dnes běžně užíváme frázi: *kvílí jako Meluzína* nebo *vyvolává jako Meluzína* (kvilivý zvuk větru), méně již rčení: *bydlet u paní Meluzíny* (kde je větrno) či *s meluzínou sůl*

lízat (zemřít). Zejména poslední rčení vychází z pověr, kdy lidé za větrných nocí vyhazovali z okna hrst mouky nebo soli, aby z ní mohla Meluzína navařit kaši pro své děti, přestala kvílet a ubližovat živým tvorům. Jako zdroj inspirace si meluzínu zvolila řada autorů a literátů. Patřil mezi ně též František Kožík. Příběh o Meluzíně zpracoval několikrát. Nejprve jako dramatickou baladu s názvem *Meluzína*, pak jako pohádkový příběh *Proč pláče Meluzína* (1943). Později ji zakomponoval do *Pohádky vánočního zvonku* (1957). Shodný pohádkový příběh, rozvinutý okolo zvyku klást obětinu (potravu) za okno pro utišení Meluzíny, ožil rovněž jako opera. Zkomponoval ji v roce 1947 pražský skladatel Jan Evangelista Zelenka na Kožíkovo libreto. Tato *Meluzína* byla původně psána pro Československý rozhlas, kde měla premiéru 3. ledna 1949 pod taktovkou Františka Dyka. Divadelního uvedení se ujal o rok později Karel Berman v Krajském oblastním divadle v Plzni spolu s dirigentem Františkem Belfínem. Shodný námět má rovněž komiksově zpracování s mytologickou vílou, krásnou Ondřejkou, muzikantem Františkem a pánem z Větrova. Právě s touto verzí se setkají návštěvníci Památníku a aktuální výstavy František Kožík (1909–1997) opět od 12. května 2020 v prostorách Malé galerie. (mš)

Až rozkvetou lilie

Léto je za dveřmi a s ním se na přízeň a obdiv těší jeho květiny, byť některé momentálně strádají dostatkem vláhy. Zcela určitě se to však netýká rostlin, o které se starají členové specializované základní organizace Českého zahrádkářského svazu Brno Lilium, o. s. Výstavě Rajhradské lilie také letos poskytnou zázemí prostory rajhradského kláštera. Od 27. června do 5. července denně od 09.00 do 17.00 se zde budou moci návštěvníci obdivovat neopřebnými barvami, vůní a tvarůmi cíleně šlechtěných květů. (kl)

Literka,

Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě
Klášteř 1, 664 61 Rajhrad, tel.: 544 544 280

Odpovědný redaktor: Libor Kalina

Vychází jedenáctkrát ročně, č. 5, ročník 14, 13. 5. 2020

MK ČR E 21218

Muzeum Brněnska, příspěvková organizace, IČ: 00089257